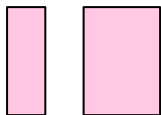

На виконання Національної Програми правової освіти населення, Регіональної цільової програми правової освіти населення на 2016-2020 рр та в рамках загальноосвітнього проекту « Я МАЮ ПРАВО!» і відповідно до запланованого тижня правових знань на тему « Чужих дітей не буває» відділ « Попаснянське бюро правової допомоги» Сєвєродонецького місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги інформує:

« ПРАВА ДІТЕЙ»

Основним правовим принципом захисту дітей є рівність прав усіх дітей. У ст.1 Декларації прав дитини 1959 року ООН проголосила, що перелічені в Декларації права повинні визнаватися за усіма дітьми, без будь-яких винятків та обмежень.

Тож хто такі «діти», «підлітки» і «молодь» згідно з законодавством України?

- Дитина** – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, що застосовується до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.
- Поняття «підліток» і «підлітковий»** вжито у деяких нормативно-правових актах (зокрема, у наказах МОЗ України). Однак жоден нормативно-правовий акт вітчизняного законодавства не містить юридичного визначення понять «підліток», «підлітковий» і не встановлює їх співвідношення з поняттям «дитина». Слід зазначити, що вітчизняна практика розуміє під «підлітками» дітей від 10 до досягнення 18 років, а за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) поняття «підлітки» охоплює вікову групу від 10 до 19 років включно. Таким чином, коли ми

говоримо про «підлітків», у юридичному сенсі слід керуватися поняттям «дитина».

✚ **Молодь, молоді громадяни** – громадяни України віком від 14 до 35 років.

Чи існує різниця у правовому статусі дітей в залежності від їх віку?

Особа до досягнення нею повноліття має правовий статус дитини. При цьому законодавство розрізняє правовий статус дітей за критерієм досягнення 14-річного віку:

- **до досягнення 14 років** дитину вважають *малолітньою* (такі особи мають часткову цивільну дієздатність);

- **від 14 до досягнення 18 років** дитину вважають *неповнолітньою* (мають неповну цивільну дієздатність).

Як бачимо, поняття «молодь віком від 14 до досягнення 18 років» і поняття «неповнолітні діти» є тотожними (у повсякденному спілкуванні досить часто термін «неповнолітні» застосовують без визначення нижньої вікової межі, тобто, стосується всіх дітей, яким не виповнилося 18 років, що є некоректним з юридичного погляду).

Законодавство також передбачає певні юридичні факти, з настанням яких неповнолітня особа набуває повної цивільної дієздатності (як повнолітня особа):

- перебуває / перебувала у зареєстрованому шлюбі;
- досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором;
- записана матір'ю або батьком дитини;
- досягла шістнадцяти років і бажає займатися підприємницькою діяльністю.

Конвенція ООН про права дитини

“Світовою конституцією прав дитини” називають Конвенцію про права дитини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року. З тих пір Конвенцію ратифікували уряди всіх країн, за винятком Сомалі та Сполучених Штатів Америки.

Норми цієї конвенції діють як складова національного законодавства України з 27 вересня 1991 року, тобто з часу її ратифікації Україною.

Конвенція містить повний перелік прав дитини: на життя, на ім'я, на набуття громадянства, на піклування з боку батьків, на збереження своєї індивідуальності, право бути заслуханою у ході будь-якого розгляду, що стосується дитини; право на свободу совісті та релігії; право на особисте та сімейне життя; недоторканість житла; таємницю кореспонденції; право користуватися найдосконалішими послугами системи охорони здоров'я; благами соціального забезпечення; на рівень життя, необхідний для її розвитку; на освіту; на відпочинок; на особливий захист: від викрадень та продажу, від фізичних форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, участі у військових діях; право на вжиття державою всіх необхідних заходів що до сприяння фізичному та психічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка стала жертвою зловживань або злочину.

Метою цієї Конвенції є встановлення стандартів для захисту дітей від зневаги та образ, з якими вони стикаються до певної міри щодня в усіх країнах. В ній беруться до уваги різні культурні, політичні та економічні особливості держав, що є дуже важливим фактором. На першому плані у цьому документі стоять права дитини.

Права, викладені в Конвенції,
умовно можна поділити
на три частини

Забезпечення:

право володіти певними речами, отримувати певні послуги та мати доступ до певних благ (мова йде про ім'я та громадянство, медичний догляд, освіту, відпочинок та ігри, опікування інвалідами, сиротами та біженцями).

Захист:

право бути захищеним від дій, що завдають шкоди дитині (наприклад, від розлучення з батьками, комерційної, економічної чи сексуальної експлуатації, фізичного чи психічного знуцання тощо).

Участь:

Дитина має право бути почутою, коли приймаються рішення, що стосуються її життя. Підростаючи, дитина повинна мати дедалі більше можливостей брати участь у житті суспільства, готуватися до самостійного життя, користуватися правами свободи думки та слова, вибору культури, релігії та мови.

У різних державах і регіонах світу Конвенція ООН про права дитини виконується по-різному із врахуванням особливостей та

менталітету кожної держави. Але об'єднує усі держави по відношенню до дітей повага дитини, її прав та інтересів, турбота і любов.

Право дитини на сім'ю

Сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Вона має виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, засобом збереження і передачі національно-культурних і загальнолюдських цінностей прийдешнім поколінням. У першу чергу сім'я повинна залучати дітей до освіти, культури і прищеплювати загальнолюдські норми суспільного життя. Основними методами збереження та зміцнення здоров'я в умовах сім'ї має стати профілактика захворювань та дотримання певних гігієнічних правил у повсякденному житті, оптимальна фізична активність, загартування організму, повноцінне харчування, запобігання шкідливим явищам - курінню, алкоголізму тощо.

Найважливішою умовою для розвитку дитини є її виховання в сім'ї. Це очевидно, тому не випадково, що Конвенція ООН про права дитини 1989 року містить перелік норм, які повинні забезпечувати захист сім'ї.

Дитина з самого народження має право знати своїх батьків та користуватися їх піклуванням. Право дитини на піклування з боку батьків може бути реалізоване лише за умови добровільного і належного виконання батьками своїх обов'язків.

ОСОБИСТІ ПРАВА ДІТЕЙ

Особисті права та обов'язки позбавлені грошового змісту, їх не можна оцінити і в грошах. Вони тісно пов'язані з

особою: їх не можна подарувати, відмовитися від них. Загалом ці права та обов'язки тривають до досягнення дитиною 18 років, або до часу одруження, вони також припиняються зі смертю однієї зі сторін.

Стаття 150 Сімейного кодексу України

Батьки зобов'язані *піклуватися* про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

Коли дитина народжується, вона має право *отримати ім'я*. Відповідно батьки згідно *статей 145-147 Сімейного кодексу України* мають право та обов'язок визначати прізвище, ім'я та по батькові дитини. Якщо батьки мають спільне прізвище, то це прізвище отримує і дитина. Якщо у батьків прізвища різні, вибору імені закон обмежень не встановлює, але батьки повинні дуже відповідально поставитись до вирішення цього питання, щоб в майбутньому не виникало для дитини негативних наслідків. Також можна присвоювати дитині подвійне ім'я.

З досягненням дитиною 16 років вона може звернутись до РАЦСу із заявою з проханням змінити її прізвище або ім'я та по батькові.

У Конвенції ООН про права дитини проголошується, що дитина не буде розлучена з батьками всупереч їх бажанню, крім випадків, які передбачені законом.

У Конвенції йдеться також про визнання місця проживання дитини. Якщо батьки не можуть домовитися про це, суд вирішує, з ким залишається дитина.

Ст. 10 Конвенції ООН про права дитини про принцип не розлучення з батьками передбачає, що дитина має право підтримувати контакти зі своїми батьками у випадку розлучення з ними.

Майнові права та обов'язки між батьками та дітьми

Такі права та обов'язки можуть виникати з приводу майна, яким володіє сім'я, а також з приводу отримання аліментів.

Стаття 173 Сімейного кодексу України

При вирішенні спору між батьками та малолітніми, неповнолітніми дітьми, які спільно проживають, щодо належності їм майна вважається, що воно є власністю батьків, якщо інше не встановлено судом.

Батьки управляють майном, належним малолітній дитині, без спеціального на те повноваження. **!!!Батьки зобов'язані дбати про збереження та використання майна дитини в її інтересах!!!** Якщо діти мають власне майно, закон визначає обмеження у розпорядженні ним: майном дитини до 14 років розпоряджаються її батьки без її згоди. Така дитина може укласти лише дрібні побутові угоди.

Виняток становить здійснення особистих немайнових прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

З моменту досягнення дитиною 14 років, обсяг її майнових прав збільшується. На власний розсуд, крім дрібних побутових угод та здійснення особистих немайнових прав, вона може також розпорядитись своїм заробітком, стипендією, бути учасником юридичних осіб, самостійно укласти договір банківського вкладу. Угоди, що виходять за межі дрібних побутових, такі діти укладають за наявності згоди їх батьків.

Батьки управляють майном дітей лише до досягнення останніми 18-років, або до моменту їх одруження, бо з цього часу вони можуть самостійно вчиняти усі дії, пов'язані з майном.

У батьків і дітей може бути спільна власність.

У випадках, коли батьки добровільно не бажають утримувати своїх неповнолітніх дітей, до виконання цього обов'язку їх може бути зобов'язано в судовому порядку примусово. Немає значення, чи працює особа, з якої стягують аліменти. Якщо ж дитина досягла повноліття, але є непрацездатною, батьки надалі повинні утримувати її.

Права та обов'язки батьків та дітей є взаємними, тобто закон передбачає умови, при яких право на утримання може виникати не лише у батьків, але й у їхніх дітей.

Неповнолітні діти, які мають самостійний заробіток, можуть надавати батькам матеріальну допомогу, але це лише їх моральне зобов'язання. Закон зобов'язує надавати таку допомогу

непрацездатним і нужденним батькам лише з досягненням дитиною 18 років, але не раніше.

Якщо відношення батьків і дітей побудовані на любові, повазі, дотриманні взаємних прав і виконання обов'язків, вони не ускладнюються конфліктами. Іноді, на жаль, буває навпаки, і тоді люди звертаються по допомогу до закону...

Проблеми сімейного життя, стосунки між батьками і дітьми є дуже складними. У літературі їх часто називають "вічними питаннями" і присвячують їм романи, п'єси, повісті. Ці відносини впливають на характер, погляди і життєву позицію людини, що росте, допомагають їй стати гармонічною і цілісною або перешкоджають її розвитку. Відносини між батьками і дітьми, що складаються між ними в дитинстві, люди проносять потім через усе життя.

Найкращим шляхом життя сім'ї безумовно є порозуміння, повага, свідоме дотримання всіма її членами правових і моральних норм по відношенню одне до одного. У такій сім'ї і діти, і батьки будуть щасливими, збережуть вдячність і готовність допомагати один одному до глибокої старості й у будь-яких ситуаціях життя.

Більшість населення України і уявлення не має про особисті права дітей, Конвенцію ООН про права дитини, інші міжнародні документи цієї спеціалізації, тому дуже легко порушити права дітей. На жаль, дуже багато дорослих не вважають за потрібне визнавати ці права і зараз.

Дуже часто вони і не замислюються, що своїми вчинками дискримінують права дитини, тому і дітям і дорослим буде

корисним знати, в яких випадках права дитини порушуються, здійснено насилля, які види насилля бувають тощо.

!!!УВАГА!!! Над дитиною здійснено насилля, якщо:

- їй нанесли побої;
- її здоров'ю завдали шкоди;
- порушили її статеву недоторканість й статеву свободу;

Дитину залякували, якщо:

- ✚ їй вселяли страх за допомогою дій, жестів, поглядів;
- ✚ використовували для залякування свій зріст, вік;
- ✚ на неї кричали;
- ✚ їй загрожували насиллям по відношенню до інших (батькам дитини, друзям, тваринам та ін.)

Над дитиною здійснено насилля, якщо використовують для цього ізоляцію:

- контролюють її доступ до спілкування з однолітками, дорослими, братами і сестрами, бабусею і дідусем.

Над дитиною також здійснено емоційне насилля, якщо:

- ✚ її принижують, використовують образливі прізвиська;
- ✚ її використовують як довірену особу;
- ✚ при спілкуванні з дитиною виявляється непослідовність;
- ✚ дитину соромлять;
- ✚ дитину використовують як засіб передачі інформації одному з батьків.

Над дитиною здійснено економічне насилля, якщо:

- не задовольняються її основні потреби;
- контролюється його поведінка за допомогою грошей;
- дорослими розтрачуються сімейні гроші;
- дитина використовується як засіб економічного торгу при розлученні батьків;

До дитини відносяться жорстоко, якщо використовують:

- погрози кинути її;
- погрози самогубства;
- погрози нанесення фізичної шкоди собі або родичам.

До дитини дорослі відносяться жорстоко, якщо використовують при цьому свої привілеї:

- обходяться з дитиною як з підлеглим чи слугою;
- відмовляються інформувати дитину про рішення, які відносяться безпосередньо до неї, її долі (про відвідини її батьками, опікунами, тощо);

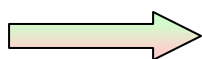
- дитину перебивають під час розмови.

Можливо, так дорослі зрозуміють усю повноту своєї відповідальності, переглянувши своє ставлення до дітей, а діти зможуть відстоювати свої права та належно оцінять вчинки своїх батьків.

Освіта, дитина, права та обов'язки...

Освіта відіграє в житті дитини дуже важливу роль. Завдяки їй формується характер, погляд на життя, суспільні інтереси й власні принципи. Це, так би мовити, своєрідний моральний ґрунт кожної людини, а також дитини, зокрема.

Розвиток дитини забезпечується здійсненням її права на освіту. Тож, навчаючись, маленька особистість має не тільки певні права, передбачені законодавством та моральними принципами, але й обов'язки, які їй ж правам кореспондують.

???Тож які саме ПРАВА мають діти-учні???

- право обирати профіль навчання, індивідуальні програми, позакласні заняття;
- вносити пропозиції з питань організації та умов навчально-виховного процесу, відпочинку, побуту;
- користуватися навчальною, виробничою, культурною, спортивною, побутовою, оздоровчою базою навчального закладу;
- право на захист від будь-яких форм фізичного та психічного насильства;
- участь у юнацьких та молодіжних організаціях;
- брати участь у науково-дослідній, конструкторській, експериментальній чи інших видах науково-практичної діяльності: конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо;

- особисто або через своїх представників брати участь у громадському самоврядуванні навчального закладу та ін.

???А які обов'язки???

- оволодівати знаннями, вміннями, практичними навичками, підвищувати загальнокультурний рівень;
- дотримуватися вимог статуту, правил внутрішнього розпорядку;
- бережливо ставитись до державного, громадського і особистого майна;
- - дотримуватися законодавства, моральних, етичних норм;
- - брати посильну участь у різних видах трудової діяльності, що не заборонені чинним законодавством;
- - дотримуватися правил особистої гігієни;
- - піклуватися про своє здоров'я і безпеку свого життя і однокласників;
- - дотримуватись чистоти і порядку в приміщенні та на території закладу;
- - діяти на благо навчального закладу, піклуватися про честь і авторитет установи;
- - дотримуватись правил співдружності (поважати погляди та переконання інших людей, поважати жінок, дівчат, працівників навчального закладу, піклуватись про батьків, допомагати їм у веденні домашнього господарства);
- - дотримуватися ділового стилю одягу;
- - займатись самообслуговуванням, брати участь у суспільно-корисній праці з урахуванням віку, статі, фізичних можливостей, нормативів та вимог гігієни.

!!ВАЖЛИВО!!! Окрім вказаних вище обов'язків, кожна дитина ПОВИННА отримати повну загальну середню освіту, яка є обов'язковою у нашій державі.

Де що про інші ОБОВ'ЯЗКИ...

Залежно від змісту деякі обов'язки є особистісними, тобто тісно пов'язаними з кожною дитиною окремо, ті, які вона та її батьки самі для себе визначають. Але є і інші обов'язки, про які кожен із нас має пам'ятати.

Вони безпосередньо встановлені Основним Законом держави – Конституцією, тому саме і мають назву конституційні або обов'язки громадянина України.

Оскільки кожна дитина є маленьким громадянином нашої держави, то, звісно, їх вона має також дотримуватися. Серед них:

- ✚ обов'язок захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України;
- ✚ шанувати державні символи;
- ✚ не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині;
- ✚ відшкодовувати завдані збитки;
- ✚ сплачувати податки і збори; неухильно дотримуватися Конституції України та законів України;
- ✚ поважати права і свободи, честь та гідність інших людей.

Отже, правовий статус кожної дитини включає в себе певні права та обов'язки, які, до речі, не є вичерпними. Їх використання і дотримання сприяє всебічному розвитку маленької людини як особистості, розвитку її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей і національної свідомості.